

Ocena dorobku artystycznego oraz recenzja wskazanego osiągnięcia
w postępowaniu o nadanie panu **dr. Andrzejowi Rewakowi**
stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki muzyczne
sporządzona na zlecenie Rady Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego
Fryderyka Chopina w Warszawie.

Podstawa prawna:

art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym
i nauce (Dz. U. 2023 r. poz. 742 ze zm.), w szczególności kryterium:

Stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- 1) posiada stopień doktora,
- 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące **znaczný**
wkład w rozwój określonej dyscypliny (...).

Podstawowe dane o Kandydacie

Posiadane tytuły i stopnie naukowe i artystyczne:

- 1990 r.: uzyskanie dyplomu magistra na Wydziale Reżyserii Dźwięku Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie /obecnie UMFC/.
- 2023 r.: uzyskanie stopnia doktora, Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie. Tytuł rozprawy: „Fonograficzna postać musicalu «Pora jeziora» Tomasza Szymusia jako egzemplifikacja procesu kreacji nagrania opartego na specyficznym i celowym doborze użytych mikrofonów”.

Przebieg zatrudnienia:

- od 2022 r. asystent na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, Wydział Sztuki, Instytut Muzyki,
- od 2024 r. adiunkt na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, Wydział Sztuki, Instytut Muzyki.

Ocena dokumentacji

Załączona do Wniosku o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki muzyczne dokumentacja zawiera w elektronicznej postaci:

1. Wniosek przewodni.
2. Dane Wnioskodawcy.
3. Autoreferat.
4. Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych.
5. Uchwała w sprawie nadania stopnia doktora.
6. Załączniki do Wykazu osiągnięć w pliku skompresowanym.

We wskazanej w dokumentacji lokacji sieciowej odnajdujemy także wskazane we wniosku o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki muzyczne dzieło w postaci materiału audio płyty „*Nowe oblicza tradycji*”. *Współczesne kompozycje na sukę biłgorajską i oktet wokalny*. Materiał został przekazany w formacie DDP wraz z programem odtwarzającym. Wykonawcami materiału na płycie są Maria Pomianowska oraz Oktet Wokalny Simultaneo pod dyr. Karola Kisiela. Premiera płyty miała miejsce w 2024 roku, a jej wydawcą jest Polskie Radio (PRCD 2450). Przedmiotem oceny jest reżyseria dźwięku wspomnianej płyty CD.

Przedstawiona dokumentacja jest poprawna formalnie i zawiera wszelkie niezbędne elementy służące recenzji dorobku oraz wskazanego dzieła artystycznego.

Sylwetka Wnioskodawcy

Przedstawiona dokumentacja zawiera wyczerpujący opis ścieżki rozwoju zawodowego Wnioskodawcy. Andrzej Rewak jest bardzo aktywny na polu szeroko rozumianej reżyserii dźwięku dokonując rejestracji, montażu, zgrań, masteringów materiału audio w formach wizualnych obejmujących filmy dokumentalne, fabularne — w sumie czterdzieści sześć dzieł, a także realizacji samodzielnych form dźwiękowych — głównie w postaci reżyserii płyt CD w nurcie muzyki poważnej (siedem dzieł), jazzowej (dziesięć dzieł) oraz z zakresu szeroko rozumianej muzyki rozrywkowej (sześćdziesiąt dziewięć dzieł). Kandydat współpracował z wieloma wybitnymi postaciami polskiego środowiska muzycznego jak Andrzej Jagodziński, Artur Dutkiewicz, Stanisław Sojka, Krzysztof Ścierański, Stanisław Moryto czy Maria Pomianowska oraz wydawcami takimi jak DUX co świadczy o ugruntowanej pozycji zawodowej Andrzeja Rewaka i uznaniu jakości prezentowanego warsztatu artystycznego.

Ocena autoreferatu

Przedstawiony autoreferat nosi ślady nieuporządkowania zwłaszcza w zakresie warstwy edycyjnej dokumentu. Brak jednolitego systemu wyróżniania rozdziałów, nagminne pojawianie się tzw. sierot robi niekorzystne wrażenie chaosu i braku dbałości o formę przekazu pisemnego. Wiele usterek odnajdujemy także w językowej warstwie wypowiedzi Kandydata — używanie języka potocznego oraz liczne powtórzenia nie licują, w mojej opinii z aspiracjami do uzyskania stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie sztuki muzyczne. Umiejętność precyzyjnego, elokwentnego wypowiadania się, twórcza synteza doświadczeń artystycznych oraz uważne obserwowanie własnych potknięć wraz z uczciwym wyciąganiem wniosków stanowi podstawę akademickiego etosu pracy, której uzyskanie kolejnego stopnia awansu zawodowego powinno służyć. Trudno wyobrazić sobie umiejętne przekazywanie wiedzy oraz recenzowanie prac magisterskich czy doktorskich formułując następujące akapity:

W „Pieśniach” Anny Raclawskiej cechą wspólną jest dialog pomiędzy suką a oktetem. Oczywiście każda pieśń jest inna, ale w każdej są dwa wyraźne plany: suki i chóru. W sferze rytmicznej instrumenty mijają się i spotykają ponownie. W domenie harmonii suka czasem gra głos solowy, czasem środkowy, czasem zdwaja w górnej oktawie bas, ale często gra partię, która jest napisana w opozycji do chóru. Nie uzupełnia chóru - tworzy swoją niezależną rytmicznie i melodycznie partię. W wolnych częściach jest mocno eksponowana. Nie ginie schowana wśród chóru. Słychać wyraźnie jej charakter i barwę.

Przytoczony fragment (pierwszy akapit szóstej strony autoreferatu) nosi cechy niedoskonałości stylistycznej oraz, co bardziej dotkliwe, wskazuje także na niedobory terminologii muzycznej. Wypowiedzi o „mijaniu się w sferze rytmicznej”, czy o zabiegach fakturalno-instrumentacyjnych jako o „domenie harmonii” uważam za niewystarczająco precyzyjne w przypadku doktora habilitowanego w dyscyplinie sztuki muzyczne. W tym miejscu pragnę wskazać na trudność, której przyczyny tkwią w wadliwej, w mojej opinii legislacji związanej z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z 20 lipca 2018 roku. Zrównanie wszystkich specjalności muzycznych (instrumentalistka, wokalistyka, kompozycja i teoria muzyki, reżyseria dźwięku, etc.) w postępowaniach awansowych powoduje duże trudności w recenzowaniu dorobków, których dobrym przykładem jest dr Andrzej Rewak. Recenzent zdaje sobie sprawę z różnic pomiędzy wspomnianymi specjalnościami oraz odmiennych specyfik pracy w każdej z nich. Zbyt ogólnikowe rozwiązanie prawne tworzy możliwość ujednolicenia kryteriów co, w mojej opinii, może być krzywdzące dla Kandydatów. Oczywiście zawsze pozostaje dobry zwyczaj, osobiste doświadczenie i zawodowa uprzejmość pozwalająca spojrzeć na dorobek i dokumentację Kandydata w sposób właściwy lub przynajmniej zbliżony do konstytutywnych walorów pracy w reprezentowanej specjalności. Trudnością jest tu oczywiście fakt, iż według najlepszych norm legislacja winna definiować możliwie precyzyjnie, a recenzja opierać się na obiektywnych zbieżnościach dorobku ze wskazówkami w aktach wyższej rangi.

Wracając do autoreferatu dr. Andrzeja Rewaka. Styl i jakość wypowiedzi, którą w przypadku teoretyka muzyki, kompozytora czy instrumentalisty uznałbym za niemal dyskwalifikującą starania o nadanie stopnia doktora habilitowanego w przypadku reżysera dźwięku uznaję za cechy drugorzędne — rzucające światło na formację intelektualną Kandydata, jednak nie przesądzające o ostatecznym wyniku recenzji.

W treści analizowanego dokumentu Kandydat umieszcza opis instrumentu solowego — suki biłgorajskiej. Postać i pozycja rekonstruktorki instrumentu jest szeroko znana nie tylko w polskich kręgach muzycznych. Warto wspomnieć, iż prezentowana płyta CD nie jest pierwszym wspólnym dziełem Andrzeja Rewaka i Marii Pomianowskiej, którzy już od 1995 roku współpracują w zakresie odtworzenia brzmienia i należytego obrazu fonograficznego tego niezwyklego instrumentu. Szkoda, że w rozdziale „Suka biłgorajska” Autor nie umieszcza żadnych informacji o instrumencie z perspektywy reżysera dźwięku. Wśród zdawkowych informacji o sposobie gry i strojenia brakuje np. informacji o skali instrumentu co wydaje się informacją podstawową z punktu widzenia reżysera dźwięku mówiącą o zakresie częstotliwości, z którymi będzie przebiegała praca reżysera. Autor wspomina także, że suka jest instrumentem cztero- lub pięciostrunowym — niestety bez określenia rodzaju instrumentu użytego w realizacji płyty „Nieznane oblicza tradycji”. Recenzent chętnie poznałby także opinie Kandydata na temat zależności konstrukcji instrumentu, a jego dynamiką. W rozdziale poświęconym opisom zamówionych przez fundację Polihymnia utworów przeznaczonych na sukę biłgorajską i oktet wokalny ponownie ujawniają się stylistyczne i merytoryczne deficyty warsztatu Kandydata (strona szósta ostatni akapit:

Muzycy mają się spotkać w wyznaczonych punktach, ale dojście do nich nie jest jednoznaczne. Może trwać dłużej lub krócej. W tym utworze suka jest wiodąca. Opowiada dowolnie rytmicznie. Wyznacza rytm i czas spotkań z chórem. Chór jest akompaniamentem.

Po opisie utworów Wnioskodawca umieszcza kilka akapitów o napotkanej w trakcie realizacji materiału płyty „Nieznane oblicza tradycji” problematyce reżyserskiej oraz zastosowanych rozwiązaniach. Jedną z najważniejszych była, moim zdaniem, decyzja o wielośladowym sposobie rejestracji materiału dźwiękowego co wpłynęło niewątpliwie na organizację produkcji muzycznej. Niebanalną implikacją związaną z podziałem rejestracji było także dokonanie podziału materiału muzycznego na odcinki — szczególnie w kontekście fakturalnych zestawień oktetu wokalnego i instrumentu solowego. W opinii recenzenta wybrany sposób rejestracji materiału przynosi więcej niebezpieczeństw niż korzyści. Możliwość dogrywania kolejnych partii instrumentu solowego jest jedną z niewątpliwych zalet tego sposobu pracy jednak trudności agogiczne, metryczne czy w końcu ekspresyjne, o których wspomina Kandydat niosą ryzyko fragmentacji muzycznej narracji, a ostatecznie osłabienie artystycznego wydźwięku utworu.

Zwieńczeniem uwag o warsztacie reżyserskim jest wspomnienie przez Kandydata o zastosowanym wyposażeniu w trakcie rejestracji materiału.

W czasie nagrania zarówno suki, jak i oktetu używano oprócz mikrofonów pojemnościowych firm Neumann i Schoeps, także mikrofony dynamiczne wstęgowe. Były to Melodium RM6 i AEA A440. W Polsce użycie tego typu mikrofonów podczas pracy z muzyką klasyczną jest rzadkością.

Recenzent szczerze ubolewa, iż Autor nie określił użytych modeli mikrofonów. Wraz z nieodzownym uzasadnieniem dałoby to pewien obraz sposobu myślenia Autora oraz poprzez odwołanie do własnych doświadczeń wskazówkę do konfrontacji wyobrażenia z uzyskanym wynikiem fonograficznym. Podobnie w przypadku mikrofonów wstęgowych: skoro Kandydat uznał za ważne wymienienie modeli tych mikrofonów oczekiwałem na uzasadnienie wyboru: czy powodem był zakres dynamiki instrumentu solowego? Czy specyficzna charakterystyka częstotliwościowa suki biłgorajskiej lub może użyto mikrofonów wstęgowych w innym celu? Niestety, potencjalnie najciekawszych śladów reżyserskich rozważań brakuje w przytoczonym tekście. W trakcie lektury autoreferatu nie napotkałem także informacji o rozmieszczeniu mikrofonów oraz ustawieniu zespołu wokalnego. Informacje te pozwoliłyby na określenie świadomości używanego przez dr. Andrzeja Rewaka rzemiosła reżyserskiego, które poprzez niedokładny opis dokonanych wyborów artystycznych pozostają w większości w sferze domysłów recenzenta.

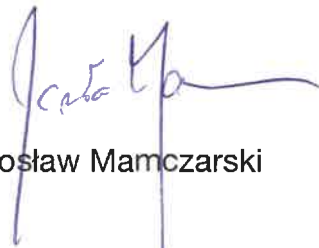
Ocena dzieła wskazanego przez Habilitanta

Odsłuch dostarczonej w postaci DDP płyty „Nieznane oblicza tradycji” przynosi bardzo pozytywne wrażenia estetyczne. Poziom kunsztu wykonawczego Marii Pomianowskiej oraz oktetu wokalnego Simultaneo pod dyрекcją Karola Kisiela nie pozostawia wątpliwości co do jakości i trafności dokonanych wyborów artystycznych. Zamówienie utworów u współczesnych kompozytorów z przeznaczeniem na zrekonstruowany instrument z grupy fideli kolanowych uważam za trafną decyzję, która zaowocowała powstaniem repertuaru wzbogacającego literaturę muzyczną w tym zakresie. Odsłuchu materiału dokonałem w pierwszej kolejności na słuchawkach otwartych Beyerdynamic DT990 Pro, a następnie za pomocą odsłuchu bliskiego pola zrealizowanego w pomieszczeniu Studia Muzyki Elektroakustycznej Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach z pary głośników ADAM A7X. W obu przypadkach najmocniejszym audytywnym wrażeniem jest zbliżenie planów przestrzennych powodująca relatywnie szybkie zmęczenie aparatu słuchu. Wrażenie to jest pogłębione prawdopodobnie poprzez kompresję dynamiki materiału akustycznego. Myślę, że jest to konsekwencja decyzji o wielośladowej realizacji nagrania. Ustawienie źródeł dźwięku w stosunku do mikrofonów mogło być podobne w przypadku sesji nagraniowych instrumentu solowego oraz oktetu. Daje to efekt „spłaszczonego” planu przestrzeni i dynamiki materiału powodując wrażenie sztuczności, którego w przypadku takiego sposobu realizacji nagrania należy unikać. Wyjątkiem są utwory „Podróż” i „Skarga” w solowym wykonaniu Marii Pomianowskiej gdzie suka biłgorajska jest przedstawiona w nieco oddalonym ujęciu co bardzo pozytywnie wpływa na jej odbiór. W utworze „Skarga” (ścieżka nr 7) niestety słychać także dźwięki tła (prawdopodobnie zamykanie

drzwi, etc). O ile trudno wypowiadać się o edycji i montażu materiału dźwiękowego to w czasie miksowania materiału Autor mógł, w moim przekonaniu, użyć nieco mniej dźwięku bezpośredniego i za pomocą barwy (i barwy pogłosu) spróbować akustycznie nieco „oddalić” słuchacza od źródła dźwięku, a być może uczucie pewnego przesytu dźwiękowego występujące w utworach o pełnej obsadzie wykonawczej byłoby mniejsze. Reżyserię dźwięku płyty „Nieznane oblicza tradycji” oceniam jednak bardzo pozytywnie zdając sobie sprawę z trudności, które wynikają nie tylko z charakterystyki obsady wykonawczej, ale także z podjętych wyborów w kwestii organizacji realizacji.

Konkluzja

Twórczość Andrzeja Rewaka jest znana środowisku filmowym i muzycznym, a dorobek reżyserski jest niezwykle bogaty w różnorodne formy fonograficzne od dźwięku i muzyki w filmie po płyty CD uznanych autorytetów wykonawczych. Biorąc pod uwagę przedstawione dzieło oraz szereg niedoskonałości autoreferatu oceniam dorobek pozytywnie mając nadzieję, iż w przypadku zadań promotorskich zawarte w recenzji wskazówki będą pozytywnie motywować Kandydata. Stwierdzam, iż przedstawiony wniosek i dzieło: reżyseria dźwięku płyty CD „Nieznane oblicza tradycji” w wykonaniu Marii Pomianowskiej oraz Oktetu Wokalnego Simultaneo pod dyr. Karola Kisiela wydana przez Polskie Radio pod numerem PRCD 2450 spełniają przesłanki art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2023 r. poz. 742 ze zm.) i wnioskuję o dopuszczenie wniosku dr Andrzeja Rewaka do dalszych czynności w postępowaniu habilitacyjnym.

Jarosław Mamczarski